

Műszaki egyéniségek Erdélyben a XIX-XX. században. Martin Lajos élete és munkássága

Bitay Enikő

A XIX–XX. század műszaki egyéniségeinek és hagyatékainak kutatása Erdélyben a még fellelhető hagyatékok gyűjtésére, digitalizálására és feldolgozására irányul. A kutatás program interdiszciplináris, időszzerű témákat, feltárásra várt hagyatékokat, műszaki személyiségeket kíván kutatni, s a nyilvánosság elé tárni, az eredményeket közzétenni, a digitalizált hagyatékot kutathatóvá, világhálón elérhetővé tenni.

Az EME Műszaki Tudományok Szakosztálya tudomány- és technikatörténeti kutatásainak fókuszában az utóbbi években *A tudós nagyjaink* című projekt áll. A reáltudományokban maradandót alkotó erdélyi tudósokra tekintünk vissza, kiknek kettős céllal elemezzük és emeljük ki munkásságát: feleleveníteni kívánjuk s elismerni elődeink tevékenységét, nagy jelentőségű munkáik eredményeit, ösztönző példaképet állítani fiataljainknak, hogy bátran vállalják szakterületeiken a kutatás kihívásait.

Jelen kutatás Martin Lajos (1827–1897) matematikus, mérnök, egyetemi tanár, az MTA tagja, a magyar repülés egyik úttörője szakmai munkásságát és közéleti tevékenységét kutattuk, s hagyatékának egy részét dolgoztuk fel, mutattuk be, illetve folyamatosan tesszük közzé.

A repülés hőskorában számos olyan ötlet, műszaki megvalósítás látott napvilágot, amelyek mára csaknem feledésbe merültek. A Kolozsvári Tudományegyetem néhai mennyiségtan-professzorának, a feltaláló mérnök, Martin Lajosnak életpályáját, oktatói és feltalálói munkásságát törekedtünk oly módon kutatni, hogy a fellelhető iratait, hagyatékát, megjelent írásait, levelezését folyamatosan digitalizáltuk. Különös hangsúlyt fektettünk a lebegőkerékre, amellyel a magyar repülés úttörője lett, s ennek működését mai mérnöki szemmel elemeztük.

Martin Lajos gyermekei (ifj. Martin Lajos által írt adománylevéllel) a lebegőkeréket és a hozzá tartozó dokumentációt 1913. augusztus 31-én átadták az Erdélyi Múzeum-Egyesület régiségtárába.

Jelenleg e hagyaték két intézmény kezelésében van. A repülőszerkezet (a lebegőkerék) az Erdélyi Nemzeti Történelmi Múzeumban, Kolozsvárt látható, a kéziratgyűjteménye pedig a Román Nemzeti Levéltár Kolozs megyei Igazgatóságán. Mindkét intézménnyel közreműködve a gyűjteményt alaposan átvizsgáltuk, s sikerült az engedélyek beszerzését követően fotózni, a szerkezetet lemérni, illetve digitalizálni az írásos dokumentumokat. Ezzel párhuzamosan digitalizáltuk Martin Lajos közölt tanulmányait, s a róla, illetve munkásságáról szóló tanulmányokat is. mindezeket folyamatosan töltjük fel az Erdélyi digitális adattár (EDA) tudós tárába.

A kutatás eredményeképpen 2016. november 26-án a *Magyar tudomány napja Erdélyben* rendezvénysorozat keretében a *XVII. Műszaki tudományos ülés* fórumán mutattuk be *Szemelvények Martin Lajos (1827–1897) műszaki hagyatékából* címmel. A tanulmány 2017-ben jelenik meg a *Műszaki tudományos közlemények* sorozatkötet 6. számában, jelenleg szerkesztés alatt van. A tanulmány online is elérhető lesz az Erdélyi digitális adattárban, a *Műszaki tudományos közlemények* könyvtárában: <http://eda.eme.ro/handle/10598/28082>.

A kutatást tovább folytatjuk. Elkezdtük a már digitalizált hagyatékot metaadatolni, s az adatokat a műszakis nagyjaink tudóstárába helyezzük el folyamatosan az EDA-ba: <http://eda.eme.ro/handle/10598/26990>.

Jelen kutatás a hagyatékgyűjtés, feldolgozás, s egy jelentős személyiség portréjának az elkészítése mellett, ahhoz is hozzájárult, hogy széles körben tudtuk folyamatosan terjeszteni a kutatás részeredményeit; a fiatal műszakisoknak pedig példaértékű személyiségeket mutathatunk be, munkájuk, tevékenységük megismerése ösztönzően hat a fiatal generáció műszakis tudományok és a kutatási tevékenységiránti érdeklődésének felkeltésére.

120

6.)
 1-7-ig a náladalmarok.
 8-11-ig levelek.
 4 seb-rajt.
 6 " " Levelek (kötés? L. L. K. tól) csak a legutolsó levélből kitéve
 későbbi állományokból; egyéb kéziratos
 1 csomag a náladalmarok megismeréséről folytatott
 levelezés (Pataky H. W. által írottával).
 2 db. újság a náladalmarokról.
 7) végül, egyrészt a náladalmarok és a náladalmarok
 levelek.

Mindenem megértéssel
 Kolozsvár 1913. szeptember 28. igaz hívek
 Martin Lajos

Martin Lajos hagyatékiratainak lajstroma (Román Nemzeti Levéltár Kolozs megyei Igazgatósága)